

Heimahjálpin í Føroyum:

— Til alla lukku fór eg ikki á røktarheim

— sigur Svend Aage Andersen, sum eftir eina arbeiðs-
vanlukku fyri 8 árum noyðist at sita í koyristóli

Í blaðnum seinata leygardag høvdu vit samrøðu við Sonju á Argjaboða, leiðara av heimahjálpinum í Føroyum. Vit hava eisini vitjað tvey heim, sum taka móti heimahjálpi. Tað fyrsta er í Essalág, har danin Svend Aage Andersen býr í egnum húsi.

Vit koma inn í ein stóran, nýmótans stovukøk, har vit hitta Svend Aage í sínum elektriska koyristóli. Vit gera okkum til at sessast, men nei, vit skulu inn í góðu stovu! Svend Aage koyrir frammanfyri og tað fyrsta, vit leggja til merkis, er, at har eru ong- ar gáttir og breiðar dyr. Vit koma nú í eina ógvuliga vakra og hugnaliga stovu og biðja Svend Aage siga frá skúkrasøgu sínari.

— Eg fekk skaða av einari arbeiðsvanlukku í Runavík. Hetta var í november 1970, eg datt niður úr einum oljutanga og hóast fallið einans var tveir metrar, brotnaði fimti hálsgeislin. Eg varð lagdur inn á Landssjúkrahúsið og lá har til hálvan januar 1971. Tá varð eg sendur niður á Fysiurgisk Hospital í Hornbæk til endurbúgvingar. Har var

eg 6 mánaðir í fyrsta umfari. Fyrrverandi kona mín og bernini vóru ímeðan flutt í eitt hús í Ballestrup, sum eftir nakrar smærri umvælingar kundi brúkast sum bústaður hjá brekaðum.

Eg bleiv so útskrivaður í tveir mánaðir — fekk eitt slag av summarferiu — men eisini fyri at sleppa at royna meg í hesi nýggju stovu, eg var komin í. So lá eg aftur á sjúkrahúsinum í triggjar mánaðir og bleiv endaliga útskrivaður í november 1971. Aftaná tað var eg javnan til eftirlit og nú eri eg einaferð um árið.

Í 1973 fór eg so undir at byggja her í Essalág og eg fekk stóra hjálpi frá fyrrverandi arbeiðsgevara mínum, kommununi og vinum og familjuni hjá fyrrverandi konu minari — tvey lögdu sjálvboðna arbeiðsmegi til og annað.

Ghettomiljø á røktarheimunum

Húsið hjá Svend Aage í Essalág er bygt og innrættað til brekað fólk. Tað kundi verið ein fyrimynd hjá øðrum, sum skulu hava slíkt hús.

Svend Aage sigur, hann er ómetaliga glaður fyri húsinu og øll eru meira enn vælkomin at hyggja at teimum ella brúka tey sum fyrimynd. Okkurt mistakið er gjørt, sigur hann. Tey kann hann vísa á, so tað er óneyðugt at gera tey aftur.

— Húsið bleiv liðugt í 1974 og vit fluttu inn í oktober sama árið. Húsið kostaði okkum 280.000 kr., so vit sluppu rættiliga biliga.

Í 1976 blivu vit separað og seinni skild og tá lá tað sjálvandi nær, at eg fór á røktarheim, men til alla lukku endaði tað ikki so galið. Annars havi eg síðani 1976 tveir ferðir biðið um pláss á røktarheimi í Danmark, men hvørja ferð havi eg tikið umsóknina aftur. Tað gjørdi eg, eftir at hava verið í sambandi við onnur brekað, sum búgva — ella hava búð — á røktarheimi. Eg haldi ikki, at hetta ghettoumhvervið, sum eitt røktarheim veruliga er, riggar serliga væl. Privatlívið er avmarkað av einum rúmi uppá 16—18 m² og samanbórið við onnur í samfelagnum er hetta jú alt ov lítið. Tað slepst heldur ikki undan, at fólk, sum búgva leingi á einum røktarheimi, verða ávirkað av umhvørvinum, tey gerast »institútionsmenniskju«. Tey gerast órealistisk mótvægis vanligum, praktiskum livs- viðurskiptum.

— So eru tygum glaður fyri heimahjálpinum?

— Sjálvandi. Tann tíðin, eg hevði heimahjálpi, sum kom fleiri ferðir um dagin og kvöldið, var góð.

Hevur handil

— Hvussu er dagurin hjá tær?

— Eg fari upp um átta- tíðina. Men tað kemur fyri

av og á, at eg snýti eitt sindur og sovi ein tíma ella báðar tveir longri. Dagurin hjá mær byrjar annars sum hjá øðrum fólki, fyrriuttan tað, at eg má hava hjálpi til at vaska mær og lata meg í.

Eg reki handil í tann mun tað letur seg gera, eg selji millum annað køkar og forskallingstilfar. So eg fái væl dagin at ganga uttan at keða meg. Keði eg meg, so er tað mín egna skyld, tí eg fái eisini ofta vitjan av fólki og á henda hátt fái eg nýggjar impulsir uttanífrá. Hinvegin er tað sjáldan, at eg sjálv- ur eri úti og vitji fólk, men tað hendir tó av og á.

Almennir bygningar ikki fyri øll

Svend Aage er vónsvikin av tí almenna, tí tað hugs- ar ov lítið um tey, sum noyðast at sita í koyri- stóli. Ongin av bygning- um tess almenna er inn- rættað soleiðis, at fólk í koyristólum kunna koma í

Svend Aage hevur heimahjálpi. — Vónandi verða aðrir møguleikar enn røktarheim gjølla kannaðir, so vit kunnu fáa eina nútíðarhóskandi loysn

teir. Og tá almennir stovnar ikki hugsa um hetta, kann man so krevja, at aðrir gera tað?

— Tað má vera ein sjálfvfyrgja, at tað almenna í størri mun byggir soleiðis, at brekað ikki altíð skulu koma fram á hesar ævinligu trappurnar og tey vánaligu tolettvið- urskiptini. Í einum so modernaðum samfelag, sum vit liva í, kann man rokna við, at talið av brekaðum veksur orsakað av teirri vaksandi ferðslu- uni og fleiri og størri ar-

beiðsplássum. Talið av gomlum fólki verður eisini størri. Og tað kann ikki vera meiningin, at ein partur av fólkinum ikki eins lætt og hini kann ferðast í teimum almennu bygningunum.

Heimahjálpi og vardar íbúðir er loysnin

— Eg vóni, at tjakið, sum er í letuni um røktar- og ellisheim, ferir við sær, at teir møguleikar, sum eru umframt røktarheim, verða gjølla kannaðir, soleiðis at vit kunnu fáa eina loysn, sum er up to date. Vit hava hoyrt nógv um, at heimahjálpin skal út- byggjast og um vardar í- búðir. Hetta haldi eg má bliva loysnin. Tó haldi eg ikki, vit kunnu vera røktar- og ellisheimini heilt fyrriuttan, men tørvurin kann minkast. Lat meg taka eitt dømi: Árhús kommuna hevur gjørt eina útbýggingarætlan fyri tað sosiala og heilsuliga økið fyri tíðarskeiðið 1979—84. Í hesi ætlan stendur, at tey gomlu og brekaðu í størri mun enn higartil skulu vera úti í samfel- agnum. Og hetta kemst av, at røktarheimini ikki hava riggað so væl, sum man helt fyri nøkrum ár- um síðani.

Sálarliga hevur tað ó- metaliga nógv at siga, at tú sjálvur kanst ráða yvir og umsita titt egna liv. Privatliv má metast sum eini mannarættindi, eis- ini, um tú ert gamal ella brekaður, sigur Svend Aage Andersen.

Svend Aage rekur handilsvirksemi

Ongar gáttir og breiðar dyr í húsinum hjá Svend Aage. Ein fyrimynd fyri onnur slík hús